Asia: Asiantuntijalausunto liittyen VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selontekoon sisäisestä turvallisuudesta

Suomen Kylät ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto selonteosta. Selonteossa käsitellään aihetta laajasti ja monipuolisesti. Näkisimme kuitenkin että joitakin kokonaisuuden kannalta tärkeitä yksityiskohtia on käsitelty osin puutteellisesti. Kirjaamme seuraavaksi näkökantamme näistä aiheista. Kunkin teeman kohdalla on ensin lyhyt kuvaus aiheesta ja sen jälkeen esitys mahdollisesta tavasta ottaa se huomioon selonteossa.

1. Kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin toimijoista kohdassa 4.2.1 puuttuu kansalainen. YTS2017: ”Kokonaisturvallisuus tehdään yhdessä viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä.”

Korjausesitys – täydennetään kohdan 4.2.1 viimeinen lause: *”Niin näihin kuin muihin laajoihin uhkatilanteisiin varaudutaan suomalaisen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaisesti viranomaisten, elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja kansalaisten yhteistyönä.”*

2. Kansallisen turvallisuuden uhkiin varautuminen kohdassa 5.8.1 viitataan valtioneuvostoon ja viranomaisiin ohittaen muut turvallisuustoimijat. Tärkeä rooli tässä on myös elinkeinoelämällä, järjestöillä, kunnilla ja tulevilla hyvinvointialueilla sekä kansalaisilla.

Korjausesitys – kohta 5.8.1 ensimmäinen lause *” Kansallisen turvallisuuden uhkiin varautumisessa ja vastaamisessa tiivistetään yhteistyötä sekä valtioneuvostossa että viranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden kesken.”*

3. Turvallisuuteen vaikuttavien ilmiöiden kuvauksista puuttuu monipaikkaisuus. Covid 19 epidemia on tuonut teeman aiempaa selkeämmin esiin. Ilmiönä monipaikkaisuus haastaa tapoja määritellä ja mitata väestöä. Ilmiön jättäminen huomiotta saattaa johtaa mm. viranomaisten palvelutason virheelliseen mitoitukseen. Vakituisten asukkaiden rinnalla paikkakunnalla eri pituisia aikoja viettävien asukkaiden osaamispotentiaalin ja toisaalta erilaisten palveluihin liittyvien odotusten tunnistaminen on myös tärkeätä sisäisen turvallisuuden tehtävien tuottavan suunnittelun kannalta.

Korjausesitys – kohdan 4.1.6 ensimmäisen lauseen jatkoksi lisätään uusi lause: *”Kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen haastavat palvelujärjestelmää erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Toisaalta monipaikkaisuus haastaa tapoja määritellä ja mitata väestöä.”*

4. Selonteossa viitataan kolmanteen sektoriin turvallisuustoimijana ja yhteistyötahona. Turvallisuuteen vaikuttavien ilmiöiden ja palveluiden tuottamiseen tarvittavien investointien osalta kolmannen sektorin toimintaedellytysten ylläpidon tarvetta ei kuitenkaan selonteossa tunnisteta

Korjausesitys 1 – kohdan 4.1.15 loppuun lisätään uusi lause: *” Lisäksi kolmannen sektorin toimintaedellytykset on jatkossakin varmistettava.”*

Korjausesitys 2 – kohdan 5.10.4 loppuun lisätään uusi lause: *” Myös kolmannen sektorin toimintaedellytykset on varmistettava.”*

5. Sähköistyvän ja verkottuvan yhteiskunnan toimintojen kannalta kriittisen infrastruktuurin yhteydessä yhdenvertaisia ja kattavia laajakaistayhteyksiä ei ole selkeästi kuvattu. Tämä on sekä sisäisen turvallisuuden että perusoikeuksien kannalta merkittävä aihe.

Korjausesitys – lisätään kohta 5.5.5: *” Varmistetaan nopeiden laajakaistayhteyksien rakentamisen edellytykset myös alueilla, joilla nopean laajakaistan kaupallista tarjontaa ei ole.*

6. Turvallisuuden tunne nostetaan selonteossa esiin erityisesti viidennessä luvussa. Turvallisuuden tunteessa sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu. Kylät ja korttelit ovat lähellä ihmistä, ja toiminta lähiyhteisön arjessa on vahva alusta motivaatiolle sitoutua turvallisuutta ja hyvinvointia tukevaan työhön. Paikallista yhteisöä ei kuitenkaan tunnisteta sisäisen turvallisuuden kannalta merkittävänä toimijana.

Korjausesitys – lisäys kohdan 5.4.8. toisen lauseen loppuun: *” Myös huoltovarmuustoimenpiteiden toteutuksessa merkittävässä asemassa ovat julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus sekä kansalaisten ja paikallisten yhteisöjen toimintavalmiudet”*

7. Kohdassa 5.4.7 paikallisen- ja alueellisen turvallisuusyhteistyön ja ennalta estävän yhteistyön toimijoista puuttuvat kolmas sektori, paikalliset yhteisöt ja kansalaiset.

Korjausesitys – tarkennus kohdan 5.4.7 neljänteen lauseeseen: *” Poliisi, pelastustoimi, muut viranomaiset sekä järjestöt, paikalliset yhteisöt ja kansalaiset osallistuvat laajasti ennalta estävään yhteistoimintaan.”*